

Carmina Burana je zbirka srednjeveške posvetne lirike, nastale po letu 1220 in pred letom 1250. Gre za tristo petindvajset besedil, ki so jih našli kot rokopisni kodeks leta 1803 v benediktinski opatiji Benediktbeuern na Bavarskem. Napisani so v latinskom, srednjevisokonemškem in starofrancoskem jeziku s pisavo *minuskulo*. Nekatere pesmi so opremljene z nevmami (znamenja srednjeveške notne pisave), vse pa so bile namenjene petju, nekatere celo plesu. Del besedil je izgubljen. Ohranjena so po temah: moralično-satirična, ljubezenska (teh je največ) in pivska oziroma kockarska (Vsemogočna Fortuna). V zadnjem delu kodeksa so nabožne igre. Prvič so kodeks objavili leta 1847.

Avtorji iz izbirke *Carmina burana* so anonymni. Izjema je le Arhipoeta, o katerem je znanih le nekaj življenskih podatkov in to, da je napisal pesem *Arhipoetova tožba*. Pesniki so bili *vagati* (popotniki), šolani kleriki, ki so opustili univerzitetni študij in nastopali kot potujoči pevci. To poezijo zato imenujemo tudi *vaganska lirika*.

Odlomke iz Carmine Burane je uglasbil Carl Orff v istoimenskem delu za simfonični orkester, zbor in vokalne soliste. Skladbo je podnaslovil v latinščini kot »*Cantiones profanae cantoribus et choris cantandae comitantibus instrumentis atque imaginibus magicis*« (Posvetne pesmi za pevce in zbole, ki naj jih pojejo skupaj z instrumenti in čudežnimi slikami). Ta oznaka je sicer le redko uporabljena pri omembni skladbi. Praizvedba Orffove Carmine Burane je bila 8. junija 1937 v Frankfurtski operni hiši, verjetno pa je najpopularnejša skladba, ki je nastala v nacistični Nemčiji. Sprva so jo kritiki označili kot »degenerirano« glasbo, režim Tretjega rajha jo je sprejel z navdušenjem in jo izrabljal kot zaščitni znak arijske rase. Najbolj znan je prvi stavek, ki nosi naslov *O Fortuna*.

Carl Orff, nemški skladatelj in pedagog, * 10. julij 1895, München, † 29. marec 1982, München.

Orff ni želel govoriti o svoji preteklosti, zato so biografski podatki, predvsem v času svetovnih vojn, delno zabrisani. Izhajal je iz nemške družine, ki je bila zelo aktivna v nemški vojski. Vojaška godba očetovega regimenta je pogosto igrala glasbo mladega Carla. Do leta 1914 je študiral glasbo na münchenski Akademiji za glasbo, med 1. svetovno vojno pa je služil vojaški rok. Zatem je deloval na različnih pozicijah v opernih hišah v Mannheimu in Darmstadtu, kasneje pa se je vrnil v München in nadaljeval študij glasbe.

Orff je soustanovitelj »Guentherjeve šole« za gimnastiko, glasbo in ples v Münchnu, kjer je bil od leta 1925 do svoje smrti vodja glasbenega oddelka. Predvsem se je ukvarjal z otroki in razvil mnoge teorije v glasbenem izobraževanju. Po njem je dobil ime orffov instrumentarij.

Skladatelj se v času Tretjega rajha ni formalno povezoval z nacistično stranko, kljub temu pa ga je avtomatizem popularnosti njegovega slavnega dela, Carmine Burane, povezoval z ideologijo in ustrojem takratne države. Orff je bil bližnji prijatelj Kurta Huberja, enega od osnovalcev odporniškega gibanja *Die Weiße Rose* (bela vrtnica), ki ga je leta 1943 ubil gestapo. Po 2. svetovni vojni je Orff trdil, da je bil član te skupine in, da je sodeloval pri odporniškem gibanju, vendar za to ni nobenih trdnih dokazov.

Orff je pokopan v baročni cerkvi pivovarskega benediktinskega samostana *Andechs*, južno od Münchna.

Skladbe za orkester

- *Tanzende Faune* (Plešoča Favna, 1914)
- *Treibhauslieder* (po Maeterlincku, 1914 - nedokončano delo)
- *Monna Vanna* (po Maeterlincku)
- *Mali koncert za čembalo in pihala* (1927, po skladbah za lutnjo iz 16. stoletja)

[spremeni]

Komorne skladbe

- Dva godalna kvarteta, kompozicije na cantus firmus (1929)

[spremeni]

Dramska dela

- *Gisei, das Opfer*; opera na lasten libreto, po staro-japonski drami Terakoya (1913)
- *Der Mond, ein kleines Welttheater* (Zemlja, malo svetovno gledališče, 1939)
- *Die Kluge* (1943)
- *Die Bernauerin*, na lastno besedilo (1947)
- *Antigone* (besedilo: F. Hölderlin, po Sofoklu, 1949)
- *Astutuli*, bavarska komedija (govorjena drama z nekaj glasbenimi vložki; na lastno besedilo, 1953)
- *Ojdip, tiran* (tragedija na besedilo F. Hölderlina, po Sofoklu; 1959)

[spremeni]

Scenske kantate

- *Carmina Burana* (1937)
- *Catulli Carmina* (1943)
- *Trionfo di Afrodite* (1953)
- *Ein Sommernachtstraum* (Sen kresne noči; 1952, revidirana verzija 1962)
- *Comoedia de Christi Resurrectione* (1956)
- *Ludus de nato Infante mirificus* (1961)
- *De temporum fine comoedia, Vigilia* (1873, Neufassung 1977)

[spremeni]

Predelave

- *Klage der Ariadne* (po Claudio Monteverdiju, 1925, revidirano leta 1940)
- *Entrada*, za petdelni orkester in orgle, po Williamu Byrdtu, (1928)

[spremeni]

Zbirke za otroke

- *Orff-Schulwerk: Musik für Kinder* (1930-35, revidirano 1950-54)